

Αντίληψη Τουριστών για Περιβαλλοντική Αναψυχή και Διατηρησιμότητα Προστατευόμενων Νησιωτικών Οικοσυστημάτων. Η Περίπτωση των Παξών - Αντίπαξων

Ανδριανή Κάφυρη¹, Τάσος Χοβαρδάς², Κων/νος Ποϊραζίδης³, Γεράσιμος Αντύπας⁴

1. Μεταπτυχιακή σπουδάστρια - Τμήμα Τεχνολογίας Περιβάλλοντος και Οικολογίας, ΑΤΕΙ Ιονίων Νήσων, paxiniar@yahoo.gr
2. Ερευνητής - Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, hovardas@uth.gr
3. Καθηγητής ΤΕΙ - Τμήμα Τεχνολογίας Περιβάλλοντος και Οικολογίας, ΑΤΕΙ Ιονίων Νήσων, kpoiraz@teion.gr
4. Καθηγητής Β΄/θμιας - Τμήμα Τεχνολογίας Περιβάλλοντος και Οικολογίας, ΑΤΕΙ Ιονίων Νήσων, anttyger@gmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι προστατευόμενες περιοχές δημιουργούν νέες συνθήκες για τη συνύπαρξη του ανθρώπου και της φύσης, παρότι η ίδρυση τους δημιουργεί πολλές φορές αντιδράσεις στις τοπικές κοινωνίες. Ιδιαίτερα στα νησιά, η τουριστική ανάπτυξη έχει δημιουργήσει την αντίληψη ότι οι προσπάθειες για τη διατήρηση των φυσικών οικοσυστημάτων αποτελούν εμπόδιο στην κοινωνική και οικονομική πρόοδο αυτών των κοινωνιών. Στόχος της εργασίας ήταν η ανάδειξη της περιβαλλοντικής αντίληψης των τουριστών στη διατήρηση των προστατευόμενων περιοχών στα νησιωτικά οικοσυστήματα. Ως περιοχή μελέτης επιλέχθηκαν οι Παξοί-Αντίπαξοι, όπου το καλοκαίρι του 2009 διανεμήθηκαν δομημένα ερωτηματολόγια σε Έλληνες και αλλοδαπούς παραθεριστές για να αναλυθεί ο βαθμός αντίληψης τους για την ύπαρξη και διατήρηση της προστατευόμενης περιοχής των Παξών. Παρότι στο νησί δεν υπάρχει νυχτερινή διασκέδαση, οι νεότερες ηλικίες αποτελούσαν την μεγαλύτερη αναλογία των επισκεπτών και η παρουσία περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών όπως η ελκυστικότητα φυσικού περιβάλλοντος, η φυσική αξία του τοπίου και η ποιότητα θαλασσινού νερού αποτελούσαν τους βασικότερους λόγους επισκεψιμότητας αν και ελάχιστοι γνώριζαν για την ύπαρξη της περιοχής ως «NATURA 2000». Οι επισκέπτες είχαν σαφή αντίληψη των προβλημάτων που φέρνει η τουριστική ανάπτυξη, προτάσσοντας ως βασικότερους αρνητικούς παράγοντες την άναρχη οικονομική ανάπτυξη και τη θαλάσσια ρύπανση. Η ύπαρξη διαχειριστικών μέτρων για τη διατήρηση των ιδιαίτερων οικολογικών χαρακτηριστικών βρήκε τους περισσότερους επισκέπτες θετικού, δείχνοντας μάλλον την καλύτερη περιβαλλοντική ενημέρωση-ευαισθητοποίηση άλλων χωρών. Ενδιαφέρον τέλος αποτελεί το υψηλό ποσοστό αποδοχής ενσωμάτωσης χρηματικού περιβαλλοντικού τέλους, με την αγορά τοπικών προϊόντων. Συμπερασματικά, φάνηκε ότι η παρουσία της προστατευόμενης περιοχής στο νησί μπορεί να προσφέρει περισσότερα και πιο μακροχρόνια οφέλη στην τοπική κοινωνία από μια άναρχη τουριστική ανάπτυξη.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Διατήρηση προστατευόμενων περιοχών, περιβαλλοντική αναψυχή, τουριστική ανάπτυξη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί στις μέρες μας μια καινούρια θεώρηση της αναπτυξιακής διαδικασίας (Σκουλαρίκης 2006). Στην περιφερειακή της διάσταση περιλαμβάνει τη βιολογική βιωσιμότητα και την επάρκεια διαθέσιμων φυσικών πόρων. Η λειτουργία της βιολογικής βιωσιμότητας εξασφαλίζει τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και της ανθρώπινης ύπαρξης, σε μακροχρόνια προοπτική. Ο συνδυασμός δηλαδή ανθρώπου και φύσης αποτελεί την προϋπόθεση ύπαρξης του οικονομικού συστήματος, στην εθνική και την περιφερειακή του διάσταση. Η αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων περικλείει δύο βασικούς πυλώνες: αφενός τη διατήρηση των αξιών του φυσικού περιβάλλοντος και αφετέρου τη θετική στάση των κατοίκων σε αυτήν (Brown et al., 2001; Walmsley and White, 2003).

Οι προστατευόμενες περιοχές δημιουργούν νέες συνθήκες για τη συνύπαρξη του ανθρώπου και της προστασίας. Όμως η έννοια της προστατευόμενης περιοχής έχει κοινωνικές επιπτώσεις στον τοπικό πληθυσμό, η οποία μπορεί να αποδεχτεί ή να απορρίψει την έννοια αυτή.

Σε πολλές προστατευόμενες περιοχές *Natura* στη Μεσόγειο έχει διαπιστωθεί πως η επιτυχία της διατήρησης τους είναι ανάλογη του βαθμού ανάμιξης της τοπικής κοινωνίας (Badalamenti et al., 2000). Έτσι, η εύρεση τρόπων για την καλύτερευση και ενίσχυση της θετικής αντίληψης των ντόπιων κατοίκων για την ανάγκη διατήρησης της προστατευμένης περιοχής είναι κρίσιμη για τη διαρκή και επιτυχή διατήρηση του περιβάλλοντος.

Ο ορατός κίνδυνος εξαφάνισης πολλών ειδών και αλλοίωσης της σύνθεσης και υποβάθμισης πολλών οικοσυστημάτων οδήγησε στην έκδοση της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ "για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας" από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Σκοπός της Οδηγίας είναι "να συμβάλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών όπου εφαρμόζεται η συνθήκη".

Θεμέλιο λίθο για την επίτευξη του σκοπού της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ αποτελεί η δημιουργία δικτύου προστατευμένων περιοχών με την ονομασία "NATURA 2000". Το δίκτυο Natura 2000 αποτελείται από τις Ειδικές Ζώνες Διατήρησης σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ και από τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας για τα πουλιά, σύμφωνα με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ για την προστασία των πουλιών. Οι περιοχές του δικτύου θέτονται υπό καθεστώς ειδικής διαχείρισης που καθορίζει κάθε κράτος-μέλος, λαμβάνοντας υπόψη κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές ιδιαιτερότητες. Οι Τόποι Κοινοτικής Σημασίας της Ελλάδας οφείλουν να έχουν λάβει το ανωτέρω καθεστώς και να έχουν μετονομαστεί σε Ειδικές Ζώνες Διατήρησης έως το 2012. Η δημιουργία του δικτύου "NATURA 2000", που αποτελεί και υποχρέωση της Ελλάδας, θα συμβάλει στην αποτελεσματικότερη προστασία των απειλούμενων ειδών και οικοτόπων και θα αποτελέσει το βασικό μέσο για τη διατήρηση.

Η δυνατότητα βιώσιμης ανάπτυξης σε ευαίσθητες οικολογικά περιοχές πρέπει να είναι βασισμένη τόσο στις προτιμήσεις ντόπιων και επισκεπτών, όσο και στην ανάγκη διατήρησης των φυσικών χαρακτηριστικών της περιοχής. Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι ιδιαίτερα σημαντική η δημιουργία προσπαθειών για την

κατανόηση της ζήτησης των επισκεπτών όπως και η ικανότητα των ντόπιων να παρέχουν κατάλληλες υπηρεσίες (Hearne and Santos, 2005).

Η μελέτη αυτή προσπαθεί να αναγνωρίσει τη δυνατότητα της τουριστικής ανάπτυξης των Παξών-Αντίπαξων με ταυτόχρονη τη διατήρηση της αξίας της Προστατευόμενης Περιοχής. Το νησιωτικό σύμπλεγμα Παξοί-Αντίπαξοι ανήκουν στην κατηγορία Natura 2000 με κωδικό GR2230004. Διαθέτουν όλα τα συγκριτικά πλεονεκτήματα από πλευράς φυσικού περιβάλλοντος, τα οποία σε συνδυασμό με ένα άρτιο θεσμικό πλαίσιο, επαρκείς μηχανισμούς διαχείρισης, αλλά και πολιτικές ευαισθητοποίησης των πολιτών, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν προς όφελος της τοπικής ανάπτυξης τόσο στον οικονομικό, όσο και στον κοινωνικό τομέα.

Δίνεται επίσης έμφαση στην αιεφορική διαχείριση νησιωτικών συμπλεγμάτων, όπως τα μικρά νησιά Παξοί και Αντίπαξοι. Για αυτό καταβλήθηκε προσπάθεια να αναδειχθεί και να αποτυπωθεί ο κυρίαρχος ρόλος του περιβάλλοντος στον αναπτυξιακό χαρακτήρα και την φύση των νησιωτικών περιφερειών, και συγκεκριμένα ο ρόλος του φυσικού περιβάλλοντος διαμέσου του θεσμού των Προστατευόμενων Περιοχών του Δικτύου Natura 2000. Η αντίληψη των επισκεπτών, οι οποίοι αποτελούν τη βασική πηγή εισοδήματος των ντόπιων κατοίκων, μελετάται διεξοδικά με στόχο να βρεθεί η χρυσή τομή αυτής και της οικονομικής ανάπτυξης.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΡΕΥΝΑΣ

Οι Παξοί ανήκουν στην περιφέρεια Ιόνιων Νήσων και στο νόμο Κέρκυρας, αποτελώντας τη δεύτερη επαρχία του. Οι 4 κοινότητες (Γαΐου, Λάκκας, Μαγαζιών και Λογγού) που υπήρχαν παλιότερα καταργήθηκαν και το 1999, σύμφωνα με το σχέδιο Καποδίστριας ενοποιήθηκαν σε ένα Δήμο, το Δήμο Παξών, με έμβλημα την τρίαίνα και έδρα τον Γαίο. Το μεγαλύτερο νησί είναι το νησί των Παξών, με μήκος 5 μίλια και πλάτος 2 μίλια περίπου. Ο Γαίος (πρωτεύουσα), η Λάκκα, ο Λόγγος και ο Οζιάς είναι τα φυσικά λιμάνια των Παξών και η Αγραπιδιά των Αντίπαξων. Ο πληθυσμός τους είναι 2.438 κάτοικοι.

Χάρτης 1. Περιοχή μελέτης και κατανομή οικοτόπων στους Παξούς - Αντίπαξους

ΣΤΟΧΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα αυτή σχεδιάστηκε για να αξιολογηθεί η τουριστική αντίληψη σε σχέση με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος στο νησιωτικό σύμπλεγμα των Παξών-Αντίπαξων.

Οι βασικοί στόχοι ήταν:

1) η διερεύνηση της γνωστικότητας της προστασίας της περιοχής και των προστατευόμενων ειδών της από τους επισκέπτες, όπως και της θέλησής τους για ενημέρωση επί των θεμάτων αυτών.

2) η αξιολόγηση των κύριων λόγων επισκεψιμότητας και του βαθμού ικανοποίησης των επισκεπτών.

3) η διερεύνηση της αντίληψής τους σχετικά με τις αρνητικές επιπτώσεις λόγω του τουρισμού και της οικονομικής ανάπτυξης και τέλος,

4) η εκτίμηση της πρόθεσής τους για συμμετοχή στην προστασία της περιοχής μέσα από τη μετρίαση των αρνητικών επιπτώσεων, μέσω επιλεγμένων δράσεων-περιορισμών κατά την αναψυχή τους, ή μέσα από χρηματική συνεισφορά.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε στην παρούσα εργασία προς την κατεύθυνση επίτευξης του στόχου της, ήταν κυρίως μέσω στατιστικής ανάλυσης των αντιλήψεων και επιθυμιών των επισκεπτών της περιοχής, που προσθέτει σίγουρα κάτι νέο στην έως τώρα θεώρηση του «αναπτυξιακού» χαρακτήρα του φυσικού περιβάλλοντος, και δη των Προστατευόμενων Περιοχών, σε περιφερειακό και τοπικό νησιωτικό χωρικό επίπεδο αναφοράς.

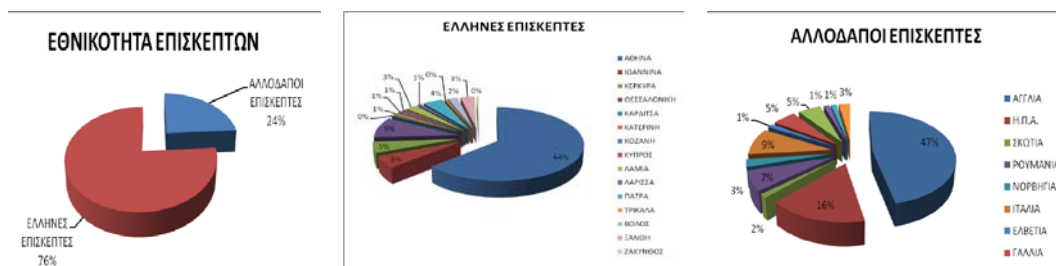
Η βασική έρευνα διεξήχθη την τουριστική περίοδο Αυγούστου - Οκτώβριου 2009 και ιδιαίτερα στο νησί των Παξών (στις περιοχές Γαῖος και Λάκκα) από 8/8/2009 έως 10/10/2009 και στους Αντίπαξους (παραλίες Βρήκα και Βουτούμι) από 8/8/2009 έως 9/8/2009. Το βασικό εργαλείο έρευνας ήταν η διανομή δομημένων ερωτηματολογίων στους τουρίστες (τόσο στους Έλληνες όσο και στους αλλοδαπούς) αφού προηγούνταν ενημέρωση για το σκοπό της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα στην περιοχή της Λάκκας, τα ερωτηματολόγια μοιραστήκαν σε ενοικιαζόμενα δωμάτια, στον Γαῖο σε κεντρικά καταστήματα, καφετέριες και ενοικιαζόμενα δωμάτια, ενώ στους Αντίπαξους μόνο στις παραλίες. Η επιλογή των επισκεπτών ήταν τυχαία με βάση την επίσκεψή τους στους χώρους διανομής των ερωτηματολογίων. Συμπληρώθηκαν 325 ερωτηματολόγια. Σχεδόν όλοι στο σύνολο τους οι ερωτηθέντες ήταν πολύ συνεργάσιμοι.

Το ερωτηματολόγιο περιείχε επτά γενικές ερωτήσεις σε σχέση με το προφίλ του επισκέπτη (φύλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο, τρόπος προσέγγισης του νησιού, διάρκεια των διακοπών, κ.λπ.) καθώς και εννιά ειδικές που εξυπηρετούσαν τους σκοπούς της έρευνας.

Η στατιστική ανάλυση βασίστηκε στο προφίλ των επισκεπτών έτσι ώστε να διερευνηθούν οι φυσιολογικοί τους παράγοντες (φύλο, ηλικία, εκπαίδευση, κατοικία, εισόδημα) σε σχέση με τη γνώμη-αντίληψή τους περί διαχειριστικών μέτρων κατά την αναψυχή τους και η επεξεργασία των ευρημάτων έγινε με τη βοήθεια του στατιστικού προγράμματος SPSS, η δε απεικόνιση των διαγραμμάτων έγινε μέσω του υπολογιστικού προγράμματος EXCEL. Οι στατιστικές αναλύσεις περιελάμβαναν μεθόδους διερευνητικής στατιστικής, για προσδιορισμό συχνοτήτων και δημιουργία κατάλληλων διαγραμμάτων.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αναφορικά με την εθνικότητα των επισκεπτών, η πλειοψηφία ήταν Έλληνες (76% του δείγματος) και μάλιστα οι περισσότεροι Αθηναίοι, ενώ οι υπόλοιποι αλλοδαποί (κυρίως Άγγλοι) (Διάγραμμα 1, 2, 3).

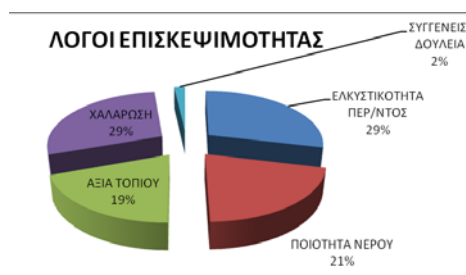
Διάγραμμα 1: Ποσοστιαία απεικόνιση εθνικότητας επισκεπτών.

Διάγραμμα 2: Ποσοστιαία απεικόνιση Ελλήνων επισκεπτών.

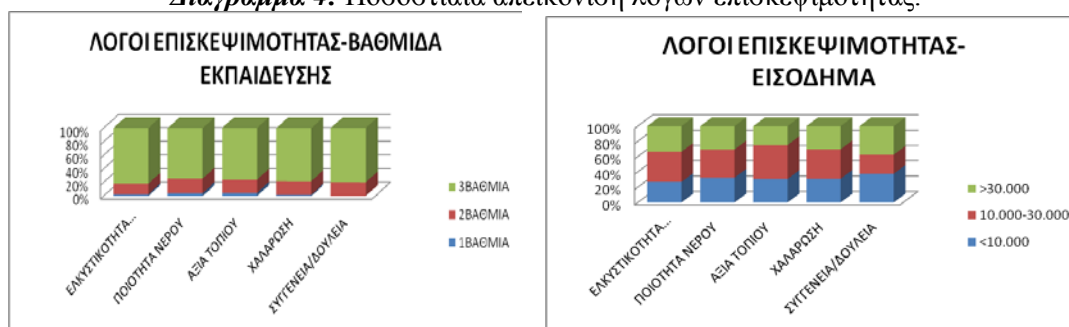
Διάγραμμα 3: Ποσοστιαία απεικόνιση αλλοδαπών επισκεπτών.

Σύμφωνα με την έρευνα η διάρκεια των διακοπών κυμαίνεται κυρίως από 1 έως 3 εβδομάδες, από όπου το μεγαλύτερο ποσοστό (51%) επιλέγει να παραμείνει στην περιοχή κυρίως από 6 έως 10 μέρες. Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (85%) προσεγγίζει το νησί μέσω της δημόσιας μετακίνησης (εκ της οποίας το 9% χρησιμοποιεί και αυτοκίνητο ή μηχανή), ενώ ιδιωτικό ή ενοικιαζόμενο σκάφος επιλέγεται μόνο το 15% του δείγματος.

Παρατηρήθηκε ότι το 70% των ερωτηθέντων επισκέπτεται την περιοχή λόγω του φυσικού περιβάλλοντος (ελκυστικότητα περιβάλλοντος, ποιότητα νερού, αξία τοπίου), ενώ το 30% επιλέγει την περιοχή για χαλάρωση (Διάγραμμα 4). Την ελκυστικότητα του περιβάλλοντος φαίνεται να προτιμούν περισσότερο τα άτομα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ οι ερωτηθέντες με εισόδημα 10.000 έως 30.000, την αξία του τοπίου (Διάγραμμα 5). Διαφοροποίηση ανάμεσα στο φύλο δεν παρατηρήθηκε.

Διάγραμμα 4: Ποσοστιαία απεικόνιση λόγων επισκεψιμότητας.

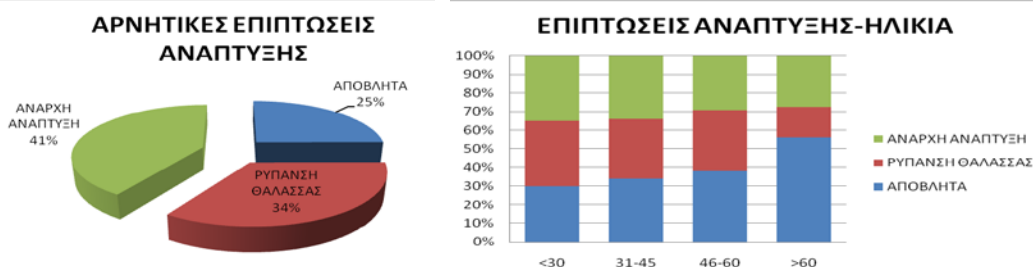
Διάγραμμα 5: Ποσοστιαία βαθμίδας εκπαίδευσης (α), εισοδήματος (β) - λόγων επισκεψιμότητας.

Ενδιαφέρον προκαλεί το γεγονός ότι οι νεαρότερες ηλικίες <45 ετών έχουν την χαλάρωση ως το βασικότερο κριτήριο για την επιλογή του νησιού, ενώ αντίθετα στις πολύ μεγάλες ηλικίες >60 ετών ο κυριότερος λόγος επισκεψιμότητας είναι η ελκυστικότητα του περιβάλλοντος (Διάγραμμα 6).

Διάγραμμα 6: Ποσοστιαία απεικόνιση ηλικίας-λόγων επισκεψιμότητας.

Όσο αφορά τις αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής ανάπτυξης που προκαλούνται από τον τουρισμό, οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι κυρίως οφείλονται στην άναρχη ανάπτυξη (παράνομη οικοδόμηση-υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων) σε ποσοστό άνω του 40% του δείγματος αλλά και στη ρύπανση της θάλασσας σε ποσοστό 34% (Διάγραμμα 7). Ακολουθεί η παραγωγή μεγάλης ποσότητας στερεών αποβλήτων (25%), η οποία κυρίως φαίνεται να ενοχλεί την Τρίτη ηλικία (Διάγραμμα 8 και 9).

Διάγραμμα 7: Ποσοστιαία απεικόνιση αρνητικών επιπτώσεων της ανάπτυξης.

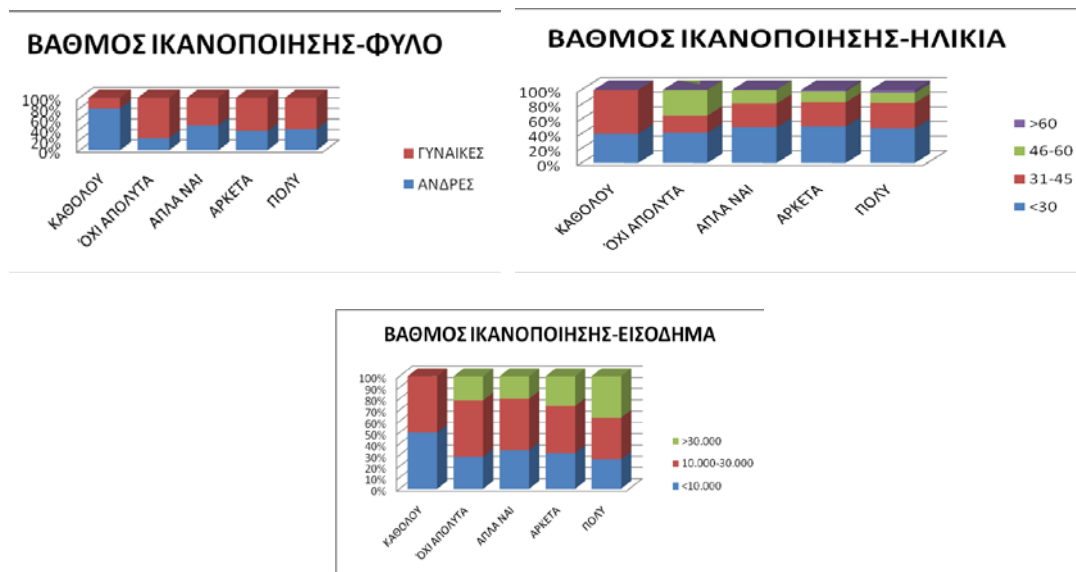
Διάγραμμα 8: Ποσοστιαία απεικόνιση ηλικίας-επιπτώσεων ανάπτυξης.

Το συντριπτικό ποσοστό 81% των ερωτηθέντων είναι αρκετά έως πολύ ικανοποιημένο με τις υπηρεσίες που του προσφέρθηκαν κατά την αναψυχή του, ενώ μόνο το 19% είναι απλά, λίγο ή καθόλου ικανοποιημένο (Διάγραμμα 9). Σε σχέση με τη βαθμίδα εκπαίδευσης και εισόδημα, δεν παρατηρήθηκαν ιδιαίτερες διακυμάνσεις

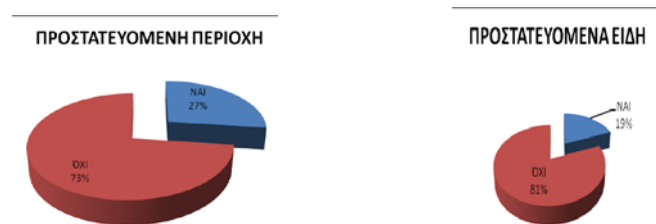
Διάγραμμα 9: Ποσοστιαία απεικόνιση του βαθμού ικανοποίησης της αναψυχής.

Παρατηρήθηκε ότι το γυναικείο φύλο έχει μείνει λίγο πιο ικανοποιημένο σε σχέση με το ανδρικό. Τρομερά ικανοποιημένες έμειναν από τη διάρκεια της αναψυχής τους οι ηλικίες 46-60 και άνω των 60 ετών, όπως και η πλειοψηφία των υψηλόμισθων, αφού το ποσοστό δήλωσης δυσαρέσκειας ήταν μηδαμινό (Διάγραμμα 10).

Διάγραμμα 10: Ποσοστιαία απεικόνιση φύλου (α), ηλικίας (β), εισοδήματος (γ) - βαθμού ικανοποίησης αναψυχής.

Απογοητευτική όμως είναι η ύπαρξη άγνοιας των επισκεπτών για τη θεσμοθέτηση της περιοχής ως προστατευόμενη, όπως επίσης και για το καθεστώς προστασίας υπό το οποίο τελούν διάφορα είδη, 75% και 81% των ερωτηθέντων αντίστοιχα (Διάγραμμα 11 και 12).

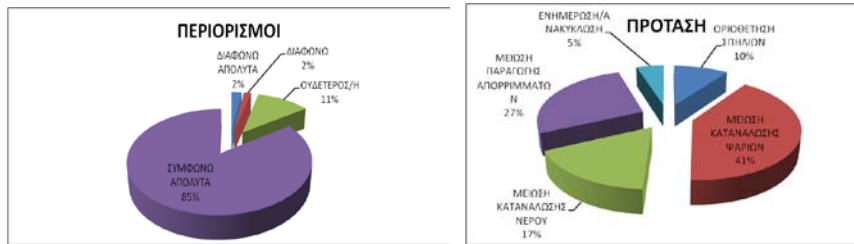

Διάγραμμα 11: Ποσοστιαία απεικόνιση της γνωστικότητας των επισκεπτών ότι βρίσκονται σε προστατευόμενη περιοχή.

Διάγραμμα 12: Ποσοστιαία απεικόνιση της γνωστικότητας των επισκεπτών για τα προστατευόμενα είδη.

Η πιθανή ύπαρξη περιορισμών για την προστασία της περιοχής δεν φαίνεται να δημιουργεί πρόβλημα στην επισκεψιμότητα της περιοχής. Σε ένα 85% του δείγματος, η στάση των επισκεπτών ήταν θετική ως προς την επιβολή περιορισμών, ενώ μόνο ένα 4% διαφωνούσε μ' αυτό (Διάγραμμα 13).

Η μείωση κατανάλωσης ψαρικών και οστρακοειδών ειδών ήταν το δημοφιλέστερο διαχειριστικό μέτρο για την προστασία της περιοχής που πρότειναν οι ερωτηθέντες (41% του δείγματος), όπως και η μείωση παραγωγής στερεών απορριμμάτων (σχεδόν 30%). Η προστασία των θαλάσσιων σπηλιών για τη διατήρηση του απειλούμενου είδους *Monachus monachus* μέσω της οριοθέτησης της εισόδου των σπηλιών δεν φαίνεται να επιλέγεται σχεδόν από το σύνολο των επισκεπτών (μόνο το 10% των ερωτηθέντων το επέλεξαν ως διαχειριστικό μέτρο) (Διάγραμμα 14).

Διάγραμμα 13: Ποσοστιαία απεικόνιση της θέλησης των επισκεπτών για ύπαρξη περιορισμών.

Διάγραμμα 14: Ποσοστιαία απεικόνιση του είδους της πρότασης για προστασία του περιβάλλοντος των επισκεπτών.

Επτά στους δέκα επισκέπτες έχουν την διάθεση καταβολής ενός ποσοστού ως περιβαλλοντικό τέλος (Διάγραμμα 15). Από το ποσοστό των θετικών απαντήσεων, η αγορά τοπικών προϊόντων είναι η κυριότερη κατηγορία προϊόντων/υπηρεσιών όπου οι επισκέπτες θα ήταν διατεθειμένοι να καταβάλουν ένα ποσοστό (42%), ενώ οι άλλες δύο προτιμώμενες κατηγορίες ήταν το κόστος του ταξιδιού και δωματίου, σε αντίθεση με το κόστος φαγητού που ένας ελάχιστος αριθμός ερωτώμενων απάντησε θετικά (Διάγραμμα 16).

Διάγραμμα 15: Ποσοστιαία απεικόνιση θέλησης για πληρωμή περιβαλλοντικού τέλους.

Διάγραμμα 16: Ποσοστιαία απεικόνιση θετικών απαντήσεων των κατηγοριών προτίμησης για καταβολή τέλους σε προϊόντα/υπηρεσίες.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τα βασικά συμπεράσματα που προκύπτουν από αυτή την εργασία συνοψίζονται ως εξής:

Παρ' όλη την προκατάληψη που υπάρχει από πλευράς του τοπικού πληθυσμού όσον αφορά τις επιπτώσεις κατά τη θεσμοθέτηση της περιοχής του ως προστατευόμενης, οι επισκέπτες είναι συνειδητοποιημένοι και θετικοί σε σχέση με την προστασία.

Η στάση των ερωτηθέντων επισκεπτών, της βασικότερης πηγής εισοδήματος των ντόπιων, απεδείχθη πολύ θετική απέναντι στο θεσμό της προστασίας της περιοχής και σε ότι αυτό συνεπάγεται και μάλιστα το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών χωρίς να έχει λάβει καμία ενημέρωση για την σπουδαιότητα της περιοχής και των ειδών της. Αυτός είναι άλλωστε και ο λόγος που το μεγαλύτερο μέρος αυτών επιθυμεί και πρέπει να ενημερωθεί.

Οι Παξοί γνωρίζουν μεγάλη επισκεψιμότητα λόγω του απείρου φυσικού τους κάλλους και συνεπώς της ευκαιρίας που δίνεται για χαλάρωση. Η δεύτερη επιτυγχάνεται μέσω του περιβάλλοντος και είναι ένας παράγοντας πλέον περιζήτητος κατά την αναψυχή των τουριστών, λόγω των γρήγορων και απαιτητικών ρυθμών της

ζωής. Είναι γνωστή η αύξηση της τάσης της αστικοποίησης που έχει παρατηρηθεί τα τελευταία χρόνια.

Φαίνεται πως οι επισκέπτες είναι πολύ ικανοποιημένοι με την αναψυχή που τους προσφέρθηκε και μάλιστα, ότι δεν θα σταματήσουν να είναι και μετά από μια πιθανή ύπαρξη περιορισμών. Αντιθέτως, λόγω του ότι έχουν αξιολογήσει σε πολύ υψηλό επίπεδο τη φυσική ομορφιά των νησιών, ζητούν την ύπαρξη κάποιας οριοθέτησης στις δραστηριότητες τους, εάν και εφόσον μπορέσει και καταστεί κινητήρια δύναμη για την προστασία και διατήρηση της περιοχής ως έχει. Έτσι, οι περισσότεροι επιθυμούν να συμμορφωθούν με κάποια περιοριστικά μέτρα κατά τη διάρκεια των διακοπών τους.

Η μεγάλη επιθυμία των τουριστών για την προστασία-διατήρηση της περιοχής δηλώνεται ακόμα και μέσω οικειοθελούς χρηματικής συνεισφοράς ως καταβολή περιβαλλοντικού τέλους, πράγμα που δείχνει το αίσθημα της ανάγκης να βοηθήσουν σε πιο ατομικό επίπεδο.

Τελικά φαίνεται ότι η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος σε καλή κατάσταση και η ύπαρξη της προστατευόμενης περιοχής προσφέρουν περισσότερα οφέλη από μια άναρχη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Επομένως, η τοπική κοινωνία ενός μικρού νησιωτικού συμπλέγματος όπως η περίπτωση Παξών-Αντίπαξων δεν έχει κανένα λόγο να διατηρεί ανησυχίες για την συνύπαρξη της προστατευόμενης περιοχής και τα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από τον τουρισμό.

ΕΝΤΑΞΗ ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Η παρούσα έρευνα πέρα των προγραμματισμένων στόχων της, για αξιολόγηση της τουριστικής αντίληψης, σε σχέση με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος στην προστατευόμενη περιοχή του νησιωτικού συμπλέγματος των Παξών-Αντίπαξων, μπορεί να αποτελέσει οδηγό εκπαιδευτικής δράσης στα πλαίσια περιβαλλοντικού προγράμματος. Οι μαθητές στα πλαίσια αυτής της δράσης μπορούν να δομήσουν το δικό τους ερωτηματολόγιο και να βγάλουν τα δικά τους συμπεράσματα. Με αυτό τον τρόπο:

- θα δημιουργήσουν εκπαιδευτικό υλικό,
- θα αναπτύξουν δεξιότητες σε σχέση με συνεργατική έρευνα-αξιολόγηση ενσωματώνοντας τις ιδέες και προσδοκίες όλων των μαθητών σε συγκεκριμένο περιβαλλοντικό θέμα,
- θα μπορούν να συμμετέχουν (με ενίσχυση της κριτικής τους σκέψης) μελλοντικά σε δημοκρατικό έλεγχο πολιτικών επιλογών για το περιβάλλον,
- θα διαμορφωθούν ως ικανοί πολίτες για δράση-συμμετοχή σε θέματα περιβάλλοντος και
- θα ενισχύσουν την κριτική σκέψη και στάση τους όσον αφορά τη ορθολογική διαχείριση φυσικών πόρων.

Η υλοποίηση της εκπαιδευτικής δράσης στα πλαίσια ενός περιβαλλοντικού προγράμματος μπορεί να γίνει με τη τεχνική επίλυσης προβλημάτων (problem solving).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Σκουλαρίκος Ν. (2006). «Περιφερειακή Βιώσιμη Ανάπτυξη και Προστατευόμενες Περιοχές. Η περίπτωση των νήσων Παξών και Αντιπαξών της περιφέρειας Ιονίων νήσων», Πανεπιστήμιο Αργινίου.
- Μπογδάνος, Σ. (2009). «Παξοί, από το χθες στο σήμερα».
- Badalamenti F., Ramos A.A., Voultziadou E., Sanchez Lizaso J.L., D'Anna G., Pipitone C., Mas J., Fernandez R.J.A., Whitmarsh D. and Riggio S., (2000). 'Cultural and socio-economic impacts of Mediterranean marine protected areas', *Environmental Conservation* 27 (2), pp. 110-125.
- Brown, K., Adger W.N., Tompkins E., Bacon P., Shim D. and Young K., (2001). 'Trade-off analysis for marine protected area management', *Ecological Economics* 37, pp. 417-434.
- Hearne, R., Santos, A., (2005). 'Tourists' and locals' preferences toward ecotourism development in the Maya biosphere reserve, Guatemala', *Environment, Development and Sustainability* 7, pp. 303-318.
- Petrosillo I., Zurlini G., Corliano M.E., Zaccarelli N., Dadamo M., (2007). 'Tourist perception of recreational environment and management in a marine protected area', *Landscape and Urban Planning* 79, pp. 29-37.
- Walmsley S.F., White A.T., (2003). 'Influence of social, management and enforcement factors on the long-term ecological effects of marine sanctuaries', *Environmental Conservation* 30 (4), pp. 388-407.